

עברית: לשון

שאלון ב'

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון — תחביר — 48 נקודות
פרק שני — מערכת הצורות — 52 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

לפניך שני טקסטים. המשפטים בפרק התחביר ובפרק מערכת הצורות הם בזיקה לטקסטים.

טקסט א

געגועים — הדור הבא

(מעובד על פי א' ענברי (12 בספטמבר 2012). "געגועים, הדור הבא", **הארץ**. אוחר ב-13/1/2013)

אל מה יתגעגעו אנשים בשנים הבאות? הרי כבר לא מייצרים את הדברים שאפשר להתגעגע אליהם. אילו מזכרות נוסטלגיות ישאיר אחריו עולם הפלסטיק של ימינו? מי יתבונן בעוד שלושים שנה בהתרפקות אספנית על לֶפְטוֹפ (מחשב נייד), על טלפון סלולרי, על כרטיס אשראי או על כיסא פלסטיק? הם לעולם לא יהיו "ענתיות" באותו מובן חמים וביתי שיש לֶעֱשִׂיט², לאורלוגין³, לגרמופון⁴. האם ילדי שנות האלפיים, המכירים רק צעצועי פלסטיק וגומי שנועדו להימאס עליהם במהירות כדי שהוריהם יקנו להם עוד צעצועים, יתרפקו בבגרותם על ה"רובוטיקים" האלה כשם שאנשי הדורות הקודמים התרפקו על צעצועים מעץ, עבודת יד?

עשית

5

יוהנס הופר, רופא שווייצי, נטל בשלהי המאה ה-17 את המילים היווניות "שיבה הביתה"

(nostos) ו"כאב" (algos) ורקח מהן את המילה "נוסטלגיה":

געגועים הביתה. לאנשים שגדלו בבית עם אופי יש אל מה להתגעגע. פעם היו בתים כאלה. כשנכנסת אליהם ידעת מי גר בהם לפי הרהיטים, לפי חפצי הנוי, לפי התמונות על הקירות, לפי הספרים בכוננית; לכל הפחות ידעת באיזו ארץ אתה נמצא. האם

גרמופון

אורלוגין

10

ילדי שנות האלפיים, הגדלים כולם באותה דירה, עם אותו ריהוט סלוני, עם אותו מסך שטוח, עם אותה עמדת משחקים ממוחשבת, צפויים להתגעגע אל חלל המגורים הסטנדרטי הזה?

פעם לאנשים היה כתב יד. הם כתבו מכתבים. גם מכתב לא אישי שנכתב ביד היה אישי, כי הוא היה חד-פעמי וגם אינטימי בעל כורחו. הכתב שיקף את הכותב. אנשים כתבו במו ידם איגרות שנה טובה וברכות לימי הולדת ולשמחות משפחתיות. היום, בפרוס השנה החדשה, האדם הפוסט-נוסטלגי מקבל הודעת מייל או אס-אם-אס (מסרון) שנשלחה לעוד מאתיים אנשי קשר, וביום הולדתו הוא מקבל מסרון ברכה אוטומטי ממקום עבודתו, מקופת החולים או מחברת כרטיסי האשראי שלו.

פעם אנשים כתבו יומנים, לא בלוגים. יומן שנכתב במחברת או בפקס, בריכוז נפשי ובעט נובע, צובר ערך נוסטלגי ככל שהנייר מצהיב ומדיף יותר ריח של פעם. לבלוגים, כמו לספר האלקטרוני, אין ריח. אפילו לכתב היד של סופר בימינו אין ריח, כי כתב יד של רומאן בימינו הוא קובץ word. הסופרים האחרונים שעדיין כותבים ביד הם הסופרים האחרונים שישאירו אחריהם מזכרות מוחשיות וטיטות המנציחות את תהליך היצירה.

25

1. ענתיקה — חפץ עתיק שיש לו ערך אמנותי וכספי.

2. עשית — כלי תאורה קטן ובו פתיל טבול בחומר בערה.

3. אורלוגין — שעון מטוטלת.

4. גרמופון — מכשיר להשמעת תקליטים.

מה שקורה לחפצים קורה למקצועות. גם מקצועות העשויים לעורר געגוע הולכים ונעלמים. מי שמתרפק בתוגה נוסטלגית על הנגר, על הרפד, על הסנדלר, על החייט, על השען ועל שאר בעלי המלאכות הנכחדות, מתאבל לא רק על מותה של עבודת הכפיים; הוא מתאבל על אובדן המגע האישי בין אומן ללקוח, על אובדן החותם האישי שהבדיל בין מוצרים ועל מותן של מסורות שורשיות שהונחלו מאב לבנו עד שתוצרת שוודיה ותוצרת סין שטפו הכול. לא סביר שתוגה נוסטלגית מעין זו תצבט בעוד שלושים שנה את לבו של מי שייזכר, אולי, בפרנסות האוויר הקיקיוניות¹ של העידן הנוכחי — עידן הסְטֶרְט־אָפּ והקְרִיאִיטִיב: היועץ הארגוני, רכז שימור הלקוחות, הסטייליסט, היחצנית, התקציבאית, מתאמת הפגישות, סמנכ"ל המיתוג, נציג השירות והתמיכה, יועץ ההשמה ומנהלת הטרִידִמְרִקְטִינג בשיטת הטֶלֶמַרְקֵטִינג.

מה שקורה למקצועות קורה לתחביבים. מי שמתרפק בתוגה נוסטלגית על השחמט שהוא שיחק בעבר, על הקלרינט שהוא ניגן בו, או על הבולים, על הצדפים ועל המטבעות שהוא אסף, מתאבל על מותו של הפנאי עצמו. היה לנו אוצר סמוי של פנאי, כמו שכתבה המשוררת הירושלמית זלדה, וכשהיה לנו פנאי הייתה תרבות פנאי. שנות דור — לא, שנות אור — עברו מאז נכתב באחד השירים "מתחת לעץ התות בכפר יושבים ומדברים, קוראים בספר בעל ריח ישן, עוצמים עיניים ושותקים".

למי יש פנאי היום? מי יכול להרשות לעצמו לטפח תחביב אחרי שעות העבודה? הרי בעידן ההִיִּטְק יום העבודה נגמר בערב, וכשמגיעים הביתה חוטפים משהו מהמקרר ומתמוטטים מול מסך הטלוויזיה השטוח.

בימים שבהם היה דבר כזה — פנאי, דמיון הפזמונאי חיים חפר את הסצנה הזאת: "יבוא היום ועוד תשב אל מול האח, וגם הגב יהיה כפוף כחטוורת, ותיזכר אז בימך בפלמ"ח, ותספר על זאת אגב עישון מקטרת. ומסביב ומסביב יִשֵּׁב הֵטֶף...". המשפחה מתכנסת מול האח, מדורת השבט. זקן השבט מספר לנכדיו על הזמנים שהיו, והנכדים מקשיבים. היו זמנים. והיום: המשפחה מתכנסת מול הטלוויזיה, סבא מדבר, איש אינו ממנִיך את עוצמת הטלוויזיה, והנכדים שקועים בניידים שלהם — זה שולח מסרון, וזו מעדכנת סְטָטוס בפייסבוק.

כך נעלמים אפוא החפצים העשויים לעורר געגוע, המקצועות העשויים לעורר געגוע והתחביבים העשויים לעורר געגוע. בקרוב לא יישאר אל מה להתגעגע, והאנושות תאבד בשלב זה של התפתחותה את הרגש הנוסטלגי.

1. קיקיוני — זמני, ארעי.

טקסט ב

מכירים את האנשים שכל שיחם הוא נוסטלגיה, והם רק בני 35? מכירים את הזקנים שאין להם שנייה לדבר על מה שהיה כי הם בעשייה?

להיות בנוסטלגיה זה להיות בזקנה. בלי קשר לגיל. להיות בנוסטלגיה זה לומר – המציאות כפי שהיא אינה מתאימה לי עוד.

תחת הרושם של מתיקות, התרפקות וחום, נוסטלגיה היא דרך נוספת של השכל לא לאפשר לנו לחיות את חיינו עכשיו. היא דרך לא לראות מה יש עכשיו, אלא מה היה אז. הדבר הזה שאני מתגעגע אליו – האובייקט הנוסטלגי – הוא דמיון כי אינו קיים כרגע, ויתרה מזו הוא דמיון כי מן המציאות של פעם יצרתי סיפור שנוח לי, והוא משרת אותי היום. בערבי נוסטלגיה ובאתרי נוסטלגיה לא מדברים על מה שהיה מכוער, מיותר או על כל מה שלא משרת אותי.

נוסטלגיה היא רעל, רעל מתוק. טיפה לא תהרוג אותך, כוס יכולה להרדים מדינה.

(מעובד על פי בלוג של א' גלעד (11 במאי 2008). **TheMarker**. אוחר ב-24/1/2013)

פרק ראשון — תחביר (48 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 1 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 2-5 (שאלות בחירה).
(לכל שאלה — 16 נקודות)

ענה על השאלות במחברת הבחינה.

1. שאלת חובה (16 נקודות)

לפניך קטע מטקסט א, ובו ארבעה משפטים המסומנים בספרות I-IV. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

I. פעם לאנשים היה כתב יד. II. הם כתבו מכתבים. III. גם מכתב לא אישי שנכתב ביד היה אישי, כי הוא היה חד-פעמי וגם אינטימי בעל כורחו. IV. הכתב שיקף את הכותב.

א. העתק כל אחד מן המשפטים שבקטע, וציין את הסוג התחבירי של כל משפט: פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

- אם המשפט מורכב — תחם את הפסוקית/פסוקיות, וציין את תפקידה/תפקידן התחבירי.
- אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) — תחם את האיברים, וציין את סוגם התחבירי.
- אם יש במשפט חלקים כוללים — העתק אותם, וציין את התפקיד התחבירי של כל חלק כולל.

ב. המילה היה מודגשת במשפטים בקו וממוספרת בספרות (1)-(3). העתק את הספרות, וליד כל ספרה ציין את התפקיד התחבירי של המילה "היה".

ג. כתוב את המשפטים I, II, IV כמשפט אחד (הקפד שלא יהיו במשפט חזרות מיותרות).

שאלות בחירה (32 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה — 16 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

2. א. לפניך שלושה משפטי שאלה. ציין את התפקיד התחבירי של מילת השאלה המודגשת בקו בכל אחד מן המשפטים.

- (1) אל מה יתגעגעו אנשים בשנים הבאות?
- (2) אילו מזכרות נוסטלגיות ישאיר אחריו עולם הפלסטיק של ימינו?
- (3) מי יתבונן בעוד שלושים שנה בהתרפקות אספנית על מחשב נייד?

(שים לב: סעיף ב של שאלה 2 בעמוד הבא.)

ב. לפניך שני משפטים מורכבים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. **כשנכנסת אליהם ידעת מי גר בהם.**

II. **לכל הפחות ידעת באיזו ארץ אתה נמצא.**

(1) העתק את הפסוקיות בשני המשפטים, וכתוב את התפקיד התחבירי של כל אחת מהן.

(2) ציין את התפקיד התחבירי של המילה המודגשת בקו בכל אחד מן המשפטים.

3. לפניך שלושה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. **האם ילדי שנות האלפיים צפויים להתגעגע אל החלל הסטנדרטי הזה?**

II. **מקצועות העשויים לעורר געגוע הולכים ונעלמים.**

III. **מי יכול לטפח תחביב אחרי שעות העבודה?**

א. (1) העתק את המשפט היוצא דופן מבחינת סוגו התחבירי.

(2) קבע את הסוג התחבירי של המשפט שהעתקת.

(3) לצירופים המסומנים בקו בשלושת המשפטים יש אותן תפקיד תחבירי.

ציין מהו התפקיד התחבירי.

ב. לפניך שני משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

— **שרי הממשלה יושבים על המדוכה בשאלה אם לקצץ את תקציב הביטחון.**

— **מתחת לעץ התות בכפר יושבים ומדברים.**

(1) באיזה מבין שני המשפטים התפקיד התחבירי של הצירוף המודגש הוא אותו

תפקיד תחבירי שציינת בסעיף א (3)?

(2) הצירוף המודגש שציינת בסעיף (1) שונה מן הצירופים המודגשים במשפטים I-III.

הסבר את ההבדל ביניהם.

4. א. לפניך משפט מורכב. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
לא סביר שתוּגה נוסטלגית מעין זו תצבוט את הלב בעוד שלושים שנה.
תחם את הפסוקית, וציין את תפקידה התחבירי.
ב. לפניך קטע על פי טקסט א. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

מה שקורה למקצועות קורה לתחביבים. מי שמתרפק בתוגה נוסטלגית על הבולים, על הצדפים ועל המטבעות, מתאבל על מותו של הפנאי עצמו. היה לנו אוצר סמוי של פנאי, כמו שכתבה המשוררת הירושלמית זלדה, וכשהיה לנו פנאי הייתה תרבות פנאי. שנות דור — לא, שנות אור — עברו מאז נכתב באחד השירים "מתחת לעץ התות בכפר יושבים ומדברים, קוראים בספר בעל ריח ישן, עוצמים עיניים ושותקים".

(1) העתק מן הקטע שני משפטים מורכבים, שהפסוקית בהם היא בעלת אותו תפקיד תחבירי שצינת בסעיף א.

(2) בכל אחד מן המשפטים שהעתקת תחם את הפסוקית.

5. א. לפניך שלושה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. האיש נכנס לתא הטלפון האדום והתקשר לחברו.

II. האיש ביקש להדליק את העששית.

III. גלגל הקרון שהתנתק נשאר על פסי הרכבת.

בכל אחד מן המשפטים האלה יש דר־משמעות.

(1) העתק את הצירוף הדר־משמעי בכל אחד מן המשפטים.

(2) בחר באחד המשפטים, והפוך אותו לשני משפטים חד־משמעיים.

ב. לפניך ארבעה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. כבר לא מייצרים את הדברים שאפשר להתגעגע אליהם.

II. כשמגיעים הביתה חוטפים משהו מהמקרר ומתמוטטים.

III. כך נעלמים אפוא החפצים העשויים לעורר געגוע.

IV. בערב שהוקדש לנוסטלגיה לא סופר על הדברים המכוערים.

(1) באילו מן המשפטים יש מבנה תחבירי המביע סתמיות?

(2) העתק את החלק התחבירי שמביע סתמיות במשפטים שצינת בסעיף (1), והסבר כיצד הוא מביע אותה.

(3) מה יכולה להיות מטרת הכותב בשימוש במבנה הסתמי?

פרק שני — מערכת הצורות (52 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 6 (חובה) ועל שתיים מהשאלות 7-10 (שאלות בחירה).

ענה על השאלות במחברת הבחינה.

6. שאלת חובה (16 נקודות)

א. לפניך קטע מטקסט א. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

אל מה יתגעגעו אנשים בשנים הבאות? הרי כבר לא מייצרים את הדברים שאפשר להתגעגע אליהם. אילו מזכרות נוסטלגיות ישאיר אחריו עולם הפלסטיק של ימינו? מי יתבונן בעוד שלושים שנה בהתרפקות אספנית על מחשב נייד, על טלפון סלולרי, על כרטיס אשראי או על כיסא פלסטיק? הם לעולם לא יהיו "ענתיקות" באותו מובן חמים וביתי שיש לעששית, לאורלוגין, לגרמופון. האם ילדי שנות האלפיים, המכירים רק צעצועי פלסטיק וגומי שנועדו להימאס עליהם במהירות כדי שהוריהם יקנו להם עוד צעצועים, יתרפקו בבגרותם על ה"רובוטיקים" האלה כשם שאנשי הדורות הקודמים התרפקו על צעצועים מעץ, עבודת יד?

העתק למחברתך את הטבלה שלפניך, והשלם אותה על פי הדוגמה הנתונה.

הפועל (מן הקטע)	הגזרה	שם מאותו שורש (לא מן הקטע)
דוגמה: יתרפקו	שלמים	מרפק
	חסרי פ"נ	
	נחי פי"ו	
	נחי עי"ו	
	נחי לי"ה	

ב. ציין את השורש של המילה המודגשת בכל אחד מן המשפטים שלפניך.

- (1) היומן צובר ערך נוסטלגי ככל שהנייר מדיף יותר ריח של פעם.
- (2) כשנכנסת לבתים ידעת מי גר בהם לפי הרהיטים.
- (3) פרנסות האוויר הקיקיוניות כוללות בין היתר את יועץ ההשקמה.
- (4) האובייקט הנוסטלגי הוא דמיון כי אינו קיים כרגע.

שאלות בחירה (36 נקודות)

לפניך ארבע שאלות: שתיים מתחום הפועל (שאלות 7-8), ושתיים מתחום השם (שאלות 9-10). עליך לענות על שתי שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן כרצונך: מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים (לכל שאלה – 18 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

הפועל

7. לפניך ארבעה משפטים, ובהם חמש מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
 - האם ילדי שנות האלפיים, הגדלים כולם באותה דירה, עם אותו מסך פְּטוֹנֶה, עם אותה עמדת משחקים ממוחשבת, פְּפוֹיִים להתגעגע אל חלל המגורים הסטנדרטי הזה?
 - הולכים ונעלמים המקצועות העֲשׂוֹיִים לעורר געגוע.
 - היה לנו אוצר סְמוּי של פנאי.
 - הנכדים שְׁקוּעִים בניידים שלהם.
- א. כל המילים המודגשות שייכות לאותו הבניין והן באותו המשקל. ציין את הבְּנִיין ואת המִשְׁקַל שלהן.
- ב. מבין המילים המודגשות מצא שני זוגות באותה הגזרה. העתק אותם.
- ג. ציין את הגזרה של כל זוג מילים שהעתקת.
- ד. העתק את המילה המודגשת שנותרה, וציין את השורש שלה.

8. א. לפניך מודעת פרסומת מן השנים הראשונות של המדינה. קרא אותה, וענה על הסעיפים שאחריה.

במודעה יש פעלים ובהם האות מ"ם.

(1) מיין את כל הפעלים האלה לשתי קבוצות: קבוצה שבה המ"ם שורשית וקבוצה שבה המ"ם מוספית.

(2) כתוב מעל לכל קבוצה אם המ"ם שורשית או מוספית.

ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשים שני פעלים. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. מְכַיֵּרִים (1) / מְכַיֵּרִים (2) את האנשים שכל שיחם הוא נוסטלגיה?

II. מי שמתרפק בתווה על בעלי המלאכות הַנְּכַחְדוֹת (3) / נְכַחְדוֹת (4), מתאבל לא רק על מותה של עבודת הכפיים.

III. בימינו טלפון החוגה נִרְאָה (5) / נִרְאָה (6) מיושן מאוד.

(1) העתק את הספרה המציינת את ההגייה הנכונה של הפועל המודגש בכל משפט.

(2) בחר באחת מצורות הפועל שהגיינת נכונה, והסבר מדוע צורה זו נכונה.

/המשך בעמוד 11/

השם

9. א.

לפניך טבלת דרכי תצורה של בעלי מקצוע.

המקומות הריקים בטבלה מסומנים בספרות (1)-(5). העתק את הספרות, וליד כל ספרה כתוב את ההשלמה הנכונה.

(2)	(1)	משקל ושורש (על פי הבינוני)	דרך תצורה דוגמאות
			דוגמאות לא מן הטקסט
שך	מנהלן	מְדַרְיך (טיולים)	דוגמאות מטקסט א
(5)	(4)	(3)	

ב. לפניך שמות של שני בעלי מקצוע ובהם צורן סופי: יְחַצְנִית , פְּזֻמוֹנָאִי.

(1) ציין בכל אחד מן השמות את הצורן הסופי.

(2) קבע בכל אחד מן השמות את משמעות הצורן הסופי.

10. א. לפניך רשימה של שמות פעולה.

פְּגִישׁוֹת, הַעֲלָמוֹת, הַשְׁקָעוֹת, שִׁירוֹת, שִׁיבָה, הַצְמָדוֹת, הַשְׁמָה, בְּלוֹי

(1) העתק מן הרשימה:

— שני שמות פעולה השייכים לבניין קל (פֶּעַל).

— שני שמות פעולה השייכים לבניין הפעיל.

— שני שמות פעולה השייכים לבניין פיעל.

(2) לאיזה בניין שייכים שני השמות שנתרו?

(3) אילו מן השמות אינם שייכים לגזרת השלמים? ציין את הגזרה של כל אחד מהם.

(שים לב: סעיף ב של שאלה 10 בעמוד הבא.)

ב. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. האם ילדי שנות האלפיים צפויים להתגעגע אל חלל המגורים **הסטנדרטי** הזה?

II. גם מכתב לא **אישי** שנכתב ביד היה אישי.

III. האנושות תאבד בשלב זה של התפתחותה את הרגש ה**נוסטלגי**.

IV. קוראים בספר בעל ריח **ישן**, עוצמים עיניים ושותקים.

(1) מה משותף לכל המילים המודגשות מבחינת חלק הדיבור?

(2) איזו מן המילים שונה מבחינת דרך התצורה שלה?

(3) מהי דרך התצורה של שאר המילים?

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך